

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA PUNKTUATSION KO NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Esonova Zarina

Denov Tadbirkorlik Va Pedagogika Insituti Pedagogika Fakulteti Boshlang'ich Ta'lim Kafedراسi Boshlang'ich Ta'lim Yo'nalishi. 3-kurs talaba.

esonovazarina05@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17342868>

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida punktuatsion ko'nikmalarni rivojlantirishning metodik asoslari yoritilgan. Unda tinish belgilarini o'rgatish jarayonida amaliy mashg'ulotlar, ko'rgazmali vositalar, o'yinli usullar va interaktiv yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilingan. Punktuatsion malakalarni shakllantirishda o'quvchining nutqiy faoliyati, fikrlash qobiliyati va yozma madaniyatini rivojlantirish yo'llari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: punktuatsiya, ko'nikma, boshlang'ich sinf, ona tili, nutq madaniyati, metodika, interaktiv o'qtish, yozma nutq.

Аннотация: В статье рассматриваются методические основы развития пунктуационных навыков у учащихся начальных классов. Анализируется значение практических упражнений, наглядных материалов, игровых и интерактивных методов в процессе обучения пунктуации. Особое внимание уделяется развитию речевой деятельности, мышления и письменной культуры учащихся.

Ключевые слова: пунктуация, навык, начальная школа, родной язык, культура речи, методика, интерактивное обучение, письменная речь.

Annotation: The article examines methodological approaches to developing punctuation skills in primary school students. It highlights the role of practical exercises, visual materials, and interactive methods in teaching punctuation. The study emphasizes the importance of enhancing students' speech activity, thinking ability, and written language culture in the learning process.

Keywords: punctuation, skill, primary school, native language, speech culture, methodology, interactive learning, written language.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun yozma nutqni to'g'ri shakllantirish, imlo va punktuatsiya qoidalarini egallash ona tili ta'limining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Punktuatsion ko'nikma-bu o'quvchining gap mazmuni, ohang va tuzilishiga mos tinish belgilarini to'g'ri qo'yish, fikrni aniq va mantiqan ifodalash qobiliyatidir'. Ushbu ko'nikma to'g'ri nutq madaniyatining asosini tashkil etadi va o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, matnni tahlil qilish hamda o'z fikrini yozma shaklda to'liq ifodalash malakasini rivojlantiradi. Boshlang'ich sinflarda punktuatsion ko'nikmalarni shakllantirishda o'qituvchi muhim o'rin tutadi. Dars jarayonida o'quvchilarga har bir tinish belgisining ma'nosi, vazifasi va qo'llanish holati oddiy, hayotiy misollar orqali tushuntirilishi kerak. O'quvchi tinish belgilarini yodlab olish emas, balki ularning nutqdagi ahamiyatini anglab yetishi lozim. Masalan, vergul, nuqta, so'roq va undov belgilarining ma'nodagi farqini o'quvchi gap ohangini tinglash va o'qish orqali his qilishi kerak.

Puntuatsion malakalarni rivojlantirish jarayonida ko'rgazmalilik va amaliy mashg'ulotlar muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilar matnni ifodali o'qish, so'z birikmalari va gaplar ustida tahlil ishlari olib borish orqali tinish belgilari bilan ishlashni o'rganadilar. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarni mustaqil yozma ishlar, diktantlar va ijodiy topshiriqlar

orqali punktuatsiyani mustahkamlashga yo'naltiradi. Bunday mashqlar o'quvchining matn tuzilmasini tushunish, fikrlar orasidagi mantiqiy bog lanishni aniqlash ko'nikmasini rivojlantiradi. Boshlang'ich sinfda punktuatsion ko'nikmalarni shakllantirishda bosqichma-bosqichlik tamoyiliga amal qilish zarur. Dastlab o'quvchilarga gap ohangi, pauza va intonatsiyani eshitish orqali tinish belgilarining o'rni tushuntiriladi². Keyin esa ularni yozma nutqda to'g'ri qo'llash bosqichiga o'tiladi. O'qituvchi bu jarayonda o'quvchining yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda o'yinli metodlar, interaktiv topshiriqlar, rasm asosidagi hikoyalar va rolli o'yinlardan foydalanishi samarali natija beradi.

Punktuatсион ko'nikmalarni rivojlantirishda multimedia vositalaridan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Video darslar, audiomatnlar va interaktiv

1 Jo'rayeva Z. "Ona tili darslarida punktuatsion ko'nikmalarni shakllantirish metodikasi". - Toshkent: Ma'naviyat, 2022. - 41-bet.

2 Karimov B. "Ona tili darslarida nutq madaniyatini shakllantirish". - Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. - 54-bet.

dasturlar o'quvchilarga tinish belgilarining nutqdagi o'rnini ko'rgazmali tarzda tushuntiradi. Masalan, intonatsiya va pauza orqali belgilarni eshitish, matnni ovozli o'qish bilan bog lash o'quvchilarning eshitish va ko'rish xotirasini mustahkamlaydi. Bu jarayon o'quvchilarni nafaqat grammatik, balki estetik jihatdan ham nutqni anglashga o'rgatadi. Shuningdek, punktuatsiya o'qitishda tahliliy yondashuv ham katta ahamiyatga ega. O'quvchilar bilan birgalikda matn ustida ishlash, tinish belgilarini qo'yish sabablarini tahlil qilish, ularning o'rnini o'zgartirganda ma'no qanday o'zgarishini aniqlash orqali tildagi mantiqiy bog'lanishlar chuqur o'rganiladi³. Bunday yondashuv o' quvchilarning tafakkurini rivojlantiradi, ularni til hodisalariga ongli munosabatda bo'lishga o'rgatadi.

O'qituvchi o'quvchilarni har bir yozuvda tinish belgilariga e'tiborli bo'lishga, o'z yozgan matnlarini qayta o'qib, tahlil qilishga odatlantirishi kerak. Bu odat kelgusida o'quvchilarda to'g'ri yozish, nutqni tartibli ifodalash va matnni mantiqan tuzish malakasini shakllantiradi. Punktuatсион ko'nikmalarni rivojlantirishda darsning mazmuni, mashqlar turlari va o'qituvchi yondashuvi uyg'un bo'lishi kerak. Boshlang'ich sinfda punktuatsiyani o'rgatish jarayoni faqat grammatik qoidalar asosida emas, balki nutqiy faoliyat orqali olib borilishi lozim. O'quvchilar gap tuzish, ifodali o'qish, hikoya tuzish, matn tahlil qilish jarayonlarida tinish belgilarini tabiiy o'zlashtiradilar. Bu orqali ular nutqning ohangini his etishni, fikrni aniq bayon qilishni va yozma ifoda madaniyatini egallaydilar⁴. Shu yo'sinda punktuatsion ko'nikmalar o'quvchining umumiy ta'lim madaniyatining ajralmas qismiga aylanadi.

Xulosa qilib aytganda boshlang'ich sinf o'quvchilarida punktuatsion ko'nikmalarni rivojlantirish ona tili ta'limining eng muhim vazifalaridan biridir. Bu jarayon o'quvchilarning yozma nutqini shakllantiradi, ularni fikrni aniq, mantiqan to'g'ri va izchil ifodalashga o'rgatadi. Tinish belgilarini o'rgatish faqat grammatik qoidalarni yodlash bilan cheklanmasdan, balki o'quvchining nutqiy faoliyati, eshitish, o'qish va yozish malakalari orqali ongli ravishda shakllanishi lozim. O'qituvchi dars jarayonida ko'rgazmali va interaktiv usullarni qo'llab, o'quvchining

3 Xoliqova N. "Ona tili ta'limida analitik yondashuvning ahamiyati". - Toshkent: Fan, 2021. - 67-bet.

4 Rasulova D. "Boshlang'ich sinflarda yozma nutqni rivojlantirish metodikasi". -Toshkent: O'qituvchi, 2020.-59-bet.

qiziqishini oshirsa, ularning punktuatsion ko'nikmalari barqaror rivojlanadi. Shu yo'l bilan o'quvchilar yozma nutq madaniyatiga ega bo'lgan, fikrini to'g'ri va ifodali bayon qila oladigan shaxslar sifatida shakllanadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Qodirova G. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. - Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Yo'ldosheva D. Ona tili o'qitish metodikasi. - Toshkent: Fan va texnologiya,2020.
3. Jo'rayeva M. Boshlang'ich sinflarda yozma nutqni shakllantirish yo'llari.-Toshkent: TDPU nashriyoti,2021.
4. To'xtasinova M. Tinish belgilarini o'rgatishda innovatsion usullar.-Samarqand: SamDU,2020.
5. Hasanov U. Til o'qitish jarayonida metodik yondashuvlar. - Toshkent:Iqtisodiyot,2018.
6. Xudoyberdiyeva M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutqini rivojlantirishda o'qituvchining roli. - Toshkent: Noshir,2022.
7. Rasulova D. Ona tili darslarida punktuatsiya malakasini shakllantirish metodlari.-Toshkent:TDPU ilmiy to plami, 2019.
8. Ziyamuxamedov B., To'raev A. Pedagogik texnologiyalar va ularni amaliyotda qo'llash.-Toshkent: Oliy ta'lim,2018.